

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Actieplan aanklappende aanpak van werkzoekenden.

SAMENVATTING

Om de werkzaamheidsgraad op te trekken naar 80% is er een aanklappende bemiddeling en controle nodig door de VDAB. Dit vergt zowel meer maatwerk en een betere opvolging, als snellere doorlooptijden voor sancties. Dit voorgestelde actieplan legt verschillende maatregelen aan de Vlaamse overheid voor om hiertoe te komen.

1. Inleiding

Nooit eerder waren meer Vlamingen aan het werk. De Vlaamse werkzaamheidsgraad is gestegen tot 76,8% in 2023. De werkloosheid is met 3,3% historisch laag in Vlaanderen. Maar de Vlaamse arbeidsmarkt staat onder druk. De uitdagingen waren nog nooit zo groot. De vergrijzing van de bevolking en de daaruit volgende hoge vervangingsvraag zetten onze arbeidsmarkt de komende jaren nog verder onder druk. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, hebben we iedereen nodig op de arbeidsmarkt. Daarom zetten we sterker in op het activeren van werkzoekenden en niet-beroepsactieven op onze arbeidsmarkt.

In Europees vergelijkend perspectief telt Vlaanderen het hoogste aandeel openstaande vacatures. Onze vacaturegraad bedraagt 5,1% tegenover 2,7% gemiddeld in de EU (cijfers 2023). Daarnaast telt Vlaanderen een relatief grote groep mensen op beroepsactieve leeftijd die niet actief zijn op onze arbeidsmarkt, zoals langdurig zieken, leefloongerechtigden, personen met een handicap en vrouwen met een migratieachtergrond.

Daarom wil de Vlaamse regering meer werkzoekenden sneller aan het werk krijgen. In dat kader wordt ingezet op een aanklappende opvolging van het zoekgedrag. Verschillende onderzoeken¹ tonen niet alleen aan dat wie langer dan een jaar werkloos is, minder snel werk vindt, maar ook dat een intensieve en aanklappende opvolging de werkloosheidsduur verkort. De VDAB maakt periodiek een analyse van welke maatregelen (inclusief de dienstverlening van partners) voor welke groepen het meest effectief bleken om duurzame uitstroom te realiseren. In het kader van de hervorming van de VDAB, wordt ingezet op een versterking van het activeringsbeleid, met focus op een aanklappende bemiddeling en controle. Dit zorgt ervoor dat werkzoekenden die zich inspinnen, de juiste begeleiding krijgen om snel aan het werk te gaan, maar ook dat misbruiken sneller worden aangepakt. Op die manier willen we sneller een gedragsverandering bij de werklozen realiseren.

¹ <https://www.ugent.be/ugentatwork/nl/research-briefs/research-brief-85.htm>; Cockx, B., M. Dejemeppe. "Monitoring job search effort: An evaluation based on a regression discontinuity design." *Labour Economics* 19 (2012): 729–737, Bollens, J., Bart Cockx (2017), Effectiveness of a job vacancy referral scheme, *IZA Journal of Labor Policy*, 6.1, p. 15.

In de **nieuwe beheersovereenkomst** van de VDAB zullen concrete mijlpalen worden opgenomen over een tijdige en intensieve activering van werkzoekenden, en met meetbare doelstellingen over het resultaat, de kwaliteit en de kostenefficiëntie van de trajecten gericht op een duurzame uitstroom naar werk.

2. Aanklappende bemiddeling

Van VDAB wordt verwacht dat ze elke werkzoekende een aanklappende bemiddeling op maat bieden in de zoektocht naar werk. Van elke werkzoekende wordt een substantiële inspanning verwacht om naar werk te zoeken, zich om te scholen naar een knelpuntberoep of een samenlevingsjob op te nemen. **We versterken de activering van wie vandaag al langdurig werkloos is en voorkomen dat nieuwe werkzoekenden instromen in de langdurige werkloosheid.** Door de wijzigende klantenpopulatie (geen of beperkte werkervaring, anderstaligen, beperkte digitale vaardigheden) hebben meer en meer werkzoekenden nood aan een combinatie van een doorgedreven inschatting, (her)oriëntering, bemiddeling, competentieversterking en begeleiding rond het wegwerken van arbeidsmarktgerichte drempels.

2.1 Versterken bemiddelaars

In het kader van de hervorming van de VDAB, zal voor een afslanking van de tussen- en managementstructuren bij de VDAB gezorgd worden, zodat de focus kan worden gelegd op de eigenlijke kerntaken. **De VDAB zet daarbij in op het ondersteunen en versterken van het aandeel bemiddelaars in het personeelsbestand.**

Deze versterking is prioritair aangezien het bereiken van niet-actieven meer capaciteit zal vergen. Dit zal dienen te gebeuren door hen te verleiden met kwalitatieve dienstverlening in de wijken, lokaal zichtbaar en aanspreekbaar te zijn in rechtstreekse samenwerking met de verschillende lokale partners op het terrein. Deze kwalitatieve dienstverlening kan niet enkel en alleen gegarandeerd worden vanuit de kantoren noch door de servicelijn van de VDAB. Een versterking zal deels gerealiseerd worden door interne verschuivingen o.a. door het afbouwen van eigen VDAB-opleidingen alsook zullen bij vervangingen de bemiddelaars prioriteit krijgen.

2.2 Aanklappend beleid bij collectieve ontslagen

De Vlaamse industrie zit in zwaar onweer, net als elders in Europa. Daarom worden maatregelen genomen om het hoofd te bieden aan de vele collectieve ontslagen. Mensen die daardoor hun job verliezen, worden daardoor sneller geholpen:

- **Interventieteams:** Het sociale interventieteam bij de VDAB breidt uit met extra personeelsleden door interne verschuivingen. De sociale interventieteams spelen immers een sleutelrol. Zij gaan de bedrijventerreinen op om werknemers op te vangen wanneer ze in een collectieve ontslagprocedure zitten.
- **Outplacement:** Er wordt 2,5 miljoen euro extra uitgetrokken specifiek voor 'outplacement'. Dat is een begeleidingsaanbod dat elke getroffen werknemer krijgt om opnieuw aan een job te geraken.
- **Focus op 55+:** Voor herscholing zal 1 miljoen euro ingezet worden via het Europees Sociaal Fonds. Die middelen worden prioritair ingezet voor oudere werknemers.
- **Europees Globaliseringsfonds:** Vlaanderen zal bij de Europese Commissie aandringen om versneld een beroep te doen op verhoogde steun uit het Europees Globaliseringsfonds. Die geldpot dient voor ontslaggrondes van meer dan 200 werknemers. Momenteel krijgt Vlaanderen echter een lager steunpercentage uit die pot dan Wallonië of Brussel. Daarom zal Vlaanderen de werking van dit fonds aankaarten en erop aandringen om de middelen daaruit sneller te mogen ontvangen.
- **Inzet op jobbeurzen:** Veel arbeiders die ontslagen worden hebben talenten die andere werkgevers kunnen gebruiken, maar vinden daar niet altijd de weg toe. Daarom zal VDAB, samen met haar partners, meer inzetten op grote jobbeurzen na collectieve ontslagen.

Bijv. Gezien de vele collectieve ontslagen in regio Limburg en het collectief ontslag bij Audi worden er door de VDAB en haar partners in februari en maart twee grote jobbeurzen georganiseerd, respectievelijk in Limburg en Brussel, dit telkens samen met meer dan 200 bedrijven. Er wordt zo gericht ingezet op de mensen die hun job verloren hebben door een collectief ontslag.

2.3 Dienstverleningsaanbod op maat

De VDAB nodigt vandaag al de nieuw ingeschreven werkzoekenden uit voor een persoonlijk contact, hetzij telefonisch of via een fysiek gesprek binnen de twee weken. Voor wie er nood aan heeft, start binnen de 3 maanden een **individuele trajectbegeleiding**. We laten geen werkzoekenden aan hun lot over. Dit betekent een versterkte activering van wie vandaag al langdurig werkloos is en voorkomen dat nieuwe werkzoekenden instromen in de langdurige werkloosheid.

Er zal verder ingezet worden op **dienstverlening op maat**, volgens de specifieke noden van het individu en noden en kansen op de arbeidsmarkt. Hiervoor voorziet VDAB dat werkzoekenden die hier nood aan hebben voldoende sollicitatie-opdrachten krijgen, waarbij de werkzoekende van de bemiddelaar de opdracht krijgt om te solliciteren op een passende vacature uit de VDAB-databank. Daarnaast doet de VDAB aan matching van niet-zelfredzame werkzoekenden aan jobs. VDAB evalueert regelmatig of het dienstverleningsaanbod aan de noden van werkzoekenden tegemoetkomt en stuurt het aanbod bij waar nodig.

Ook zal er meer ingezet worden op **wijkwerking**. VDAB zal, o.a. in samenwerking met de bestaande lokale partnerschappen, in zijn hernieuwde werking meer inzetten op lokale aanwezigheid op plaatsen waar de werkzaamheidsgraad het laagst is, om zo meer mensen aan de slag te krijgen. Zo zal er aanklappend beleid gevoerd worden om bepaalde doelgroepen te bereiken die VDAB nu niet bereikt, zoals bv **vrouwen met een migratieachtergrond**.

We bekijken samen met de federale regering hoe we met langdurig zieken 6 weken na inschrijving een individuele trajectovereenkomst kunnen afsluiten die wordt opgevolgd vanuit de VDAB.

Bijv. Nu heeft de VDAB een poetsmobiel die in heel Vlaanderen rondrijdt om zo mensen te laten kennismaken met de schoonmaaksector, waar ze snel aan de slag kunnen. Dergelijke mobielen worden ook voorzien voor andere knelpuntberoepen zoals de zorgsector, onderwijs en kinderopvang, specifiek gericht op wijken waar de werkzaamheidsgraad laag is.

2.4 Toeleiding tot knelpuntberoepen

Werkzoekenden hebben vaak te weinig technische kennis of een gebrekkige kennis van het Nederlands om in te spelen op bepaalde knelpuntberoepen. Om werkzoekenden sneller aan het werk te helpen zal er vanuit de bemiddelaar sneller een **verplichting komen om een Nederlandse taalopleiding of een beroepsgerichte opleiding te volgen** (die prioritair leidt tot een knelpuntberoep). Voor die mensen is dat een kans om op eigen benen te staan en zelfredzaam te zijn.

Verder worden alle opleidingen binnen Onderwijs en de VDAB op elkaar afgestemd. Want vandaag organiseren Syntra, het volwassenonderwijs en de VDAB overlappend bepaalde opleidingen. Door de overlap te schrappen, kan de Vlaamse overheid beter tegemoetkomen aan de behoeften op de arbeidsmarkt en knelpuntberoepen sneller wegwerken.

2.5 Vlotte en tijdige indicering van burgers met een arbeidsbeperking

Voor werkzoekenden die nood hebben aan ondersteuning via individueel maatwerk of collectief maatwerk zet VDAB in op een vlotte en tijdige indicering en toeleiding van burgers met een arbeidsbeperking. In overleg met de minister bevoegd voor Sociale Economie, VDAB en verschillende stakeholders in de sector versnellen en optimaliseren we het proces van indicering en toeleiding.

3 Consequente opvolging, versterkte controle en versnelde sanctionering

Om misbruiken er uit te halen, wordt werk gemaakt van een **consequent sanctioneringsbeleid**. Wanneer een werkzoekende weet dat er een sanctie volgt wanneer de regels niet gevolgd worden, zal deze meer geneigd zijn de regels na te leven. Als de kans op sanctionering klein wordt geacht, is de kans groter dat men minder investeert in het zoeken naar werk. Ook hier tonen wetenschappelijke studies aan dat sanctionering leidt tot een verhoogde uitstroom naar werk en dus een disciplinerend effect. Met een verscherpt sanctioneringsbeleid worden werkzoekenden gestimuleerd om werk te zoeken.

Daarom is een strengere, maar kordate aanpak belangrijk. Werkzoekenden die de gevraagde inspanningen leveren worden opgevolgd en krijgen ondersteuning in de zoektocht naar werk. Werkzoekenden die manifesteren niet meewerken worden strenger en sneller gesanctioneerd. Dit is maar eerlijk voor de werkzoekenden die actief zoeken naar werk.

Het opvolgen en controleren van werkzoekenden met verplichtingen in het kader van de werkloosheidsuitkeringen blijft dus een logisch sluitstuk van het activeringsbeleid en een kerntaak van VDAB. Het sanctioneringsbeleid van VDAB wordt gemonitord en deze monitoring wordt periodiek teruggekoppeld naar de Vlaamse Regering. Sanctionering is evenwel nooit een doel op zich, maar een middel om zoveel mogelijk mensen aan de slag te krijgen en om de rechtvaardigheid en betaalbaarheid van onze sociale bescherming te vrijwaren.

3.1 Kordater kansenbeleid en misbruiken aanpakken

Het kansenbeleid wordt herleid **van drie naar twee** kansen door bij niet-naleving van afspraken onmiddellijk een afsprakenblad van 'de laatste kans' te maken. Dit zal worden aangepast in de regelgeving. De klant ontvangt nog steeds een gewoon afsprakenblad dat verwijst naar de rechten en plichten bij aanvang van het bemiddelingstraject.

Bijv. Nu moet bij het niet naleven van de afspraken de werkzoekende een formeel afsprakenblad ondertekenen. Leeft hij/zij deze afspraken ook niet na dan pas volgt een ultiem afsprakenblad. De tussenstap van het formele afsprakenblad wordt ertussenuit gehaald en we gaan bij niet-naleving van de afspraken onmiddellijk over tot een ultiem afsprakenblad.

De bestaande richtlijn betreffende een fysieke afspraak wordt omgezet in een verscherpte instructie zodat misbruik door werkzoekenden die langere tijd in het buitenland verblijven onmogelijk wordt gemaakt. We onderzoeken eveneens hoe we de zelfredzame werkzoekenden verscherpt kunnen opvolgen om misbruiken te vermijden. Een langdurig verblijf in het buitenland is geen gewettigde reden voor het niet kunnen aanwezig zijn op een fysieke afspraak.

3.2 Bemiddelaars leggen strengere en duidelijkere (sollicitatie-)opdrachten voor de werkzoekende vast (SMART)

De bestaande "richtlijnen" voor de bemiddelaars worden omgezet naar heldere "instructies" en verankerd in het IT-systeem (dashbord), waardoor de werkzoekende aanklampender kan worden opgevolgd alsook een gelijkvormige aanpak door de bemiddelaars gegarandeerd wordt. Zo is het voor de werkzoekenden duidelijk wat er van hen wordt verwacht en zorgen we voor een gelijke behandeling. Er wordt een oefening opgestart om de nodige IT-aanpassingen in kaart te brengen

tegen ten laatste einde eerste kwartaal 2025. Deze nieuwe instructies worden gemonitord en geëvalueerd.

We verhogen **de kwaliteit** van de sollicitatieopdrachten en maken hiervoor eveneens gebruik van de expertise van de controledienst van de VDAB.

Bijv. Dossiers die onontvankelijk werden verklaard door de Controledienst van de VDAB omwille van kwaliteitsproblemen worden teruggekoppeld naar de bemiddelaar om herhaling te vermijden en de kwaliteit te verhogen. Op die manier worden de inspanningen van de bemiddelaars gehonoreerd.

3.3 Nauwgezettere opvolging van het zoek- en sollicitatiegedrag

Vandaag geven slechts 10% van de werkgevers feedback (de helft rechtstreeks en andere helft via de bemiddelaars).

Werkgevers zullen systematisch gecontacteerd worden door VDAB om de kwaliteit van de sollicitatie-opdracht te evalueren. Deze sollicitatie-feedback zal geregistreerd worden in het dossier van de werkzoekende en gebruikt worden om de werkzoekende beter te begeleiden naar werk. Het zal ook een element vormen in de beoordeling van het werkzoekendegedrag.

Daarnaast zullen de bestaande instrumenten voor de werkgevers om sollicitatiefeedback te geven geëvalueerd en desgevallend bijgestuurd worden. Ook zullen werkgevers gesensibiliseerd worden om actief deel te nemen.

Bijv. Sommige werkzoekenden solliciteren bij een werkgever maar komen niet opdagen. Aan de VDAB kunnen ze dan aantonen dat ze x aantal keer gesolliciteerd hebben. Op dit moment wordt er onvoldoende nagegaan of men effectief op de sollicitatie was en of die sollicitatie goed verlopen is. Door een systematische en geregistreerde sollicitatiefeedback zullen werkzoekenden hun zoekgedrag sneller kunnen bijsturen en werkonwilligen sneller gedetecteerd worden.

3.2 Doorlooptijden tot transmissie in kader van zoekgedrag of afwezigheid bij een gesprek versnellen

Werkzoekenden die hun afspraken met de VDAB niet nakomen zullen sneller doorgestuurd worden naar de controledienst om gesanctioneerd te worden, door de bemiddelingsprocedure in te korten van gemiddeld **9 maanden naar 2 maanden**. VDAB heeft deze maatregel begin januari 2025 doorgevoerd.

- *Werkzoekenden die niet komen opdagen krijgen nu na ten laatste tien dagen een nieuwe afspraak in plaats van zoals voorheen slechts na één maand.*
- *De verwerkingstermijn om een dossier door te sturen naar de Controledienst van de VDAB wordt versneld door digitalisering van één maand naar tien dagen.*
- *Bij een sollicitatieopdracht krijgen de werkzoekenden max. vijf werkdagen om te solliciteren. Voordien werd geen formele deadline opgelegd. Deze aanpak zorgt voor een gelijke behandeling van de werkzoekenden en uniforme aanpak voor de bemiddelaars.*

3.3 Doorlooptijden van transmissie tot sanctionering versnellen

Het fysiek verhoor door de Controledienst van de VDAB, wanneer een sanctie boven het hoofd hangt, wordt **enkel nog georganiseerd op vraag** van de werkzoekende en niet meer standaard georganiseerd. De doorlooptijd **vermindert hierdoor van drie naar twee maanden en het leidt tot een betere benutting van de beschikbare capaciteit**. De regelgeving wordt hiertoe aangepast en gemonitord

Deze aanpassing blijft rekening houden met redelijke termijnen waarbinnen een werkzoekende moet reageren, en biedt garantie – zowel via brief als toelichting - dat de werkzoekende ten allen tijde formeel op de hoogte is van de stap waarin hij/zij zich bevindt in het proces, wat zijn/haar rechten op dat moment zijn en de mogelijke gevolgen.

3.4 Aangepaste sancties binnen het bestaande VDAB kader

De controledienst van de VDAB heeft binnen het bestaande federale kader sinds 1 januari 2016 een **appreciatierecht** om sancties toe te kennen (verwittiging, schorsing van uitkering gedurende minimum 4 weken en maximum 52 weken, verminderen van de uitkering en tot slot uitsluiting van een uitkering). Deze controle en sanctionering is het sluitstuk van het activeringsbeleid. Het is de stok achter de deur voor werklozen die systematisch bemiddeling naar werk weigeren.

Binnen dit kader zal de Controledienst de sancties aanpassen rekening houdende met de billijkheid en de proportionaliteit. We focussen ons hierbij op o.a. het weigeren van werk, het weigeren van een beroepsopleiding, het weigeren van outplacement, etc. De rode draad moet zijn dat de werklozen zo snel mogelijk aan het werk geraken. Anders verliezen we hen onderweg in de begeleiding. Immers, hoe langer iemand werkzoekende is, hoe kleiner de kans op werk.

Bijv. Hardleerse werkzoekenden sluiten we uit van de werkloosheid. Indien een werkloze met een werkloosheidsuitkering reeds een eerste keer gesanctioneerd werd, maar binnen het jaar na de sanctie opnieuw een sanctie krijgt, wordt hij uitgesloten van de werkloosheidsuitkering

Daarnaast zal VDAB de instructie krijgen om altijd in hoger beroep te gaan wanneer er sprake is van agressie tegenover VDAB en deze feiten zijn opgenomen in het dossier van de werkzoekende

3.5 Bemiddelaars opleiden, beschermen (agressie bestrijden) en versterken

Gezien **agressie** op zich in de federale regelgeving geen aparte sanctioneringsgrond is, kan de VDAB op basis van agressief gedrag alleen niet gaan sanctioneren. In afwachting van een federale regelgeving hierrond worden een aantal maatregelen genomen om **nultolerantie tegen agressie te verzekeren**:

- Bij formeel vastgesteld **agressief gedrag zal de werkzoekende met een werkloosheidsuitkering altijd als werkonwillig beschouwd** worden op een gesprek wanneer dit de bemiddeling onmogelijk maakt. Formeel vastgesteld agressief gedrag zal meteen leiden tot transmissie.
- Bovendien zullen agressiegevallen altijd worden opgenomen in het dossier van de werkzoekende. De controledienst van de VDAB krijgt opdracht om dit mee te nemen in de sanctiebepaling.
- Bij elke agressie die tot een rechtszaak leidt, zal de **VDAB zich burgerlijke partij** stellen. Hierbij zorgen we dat de privacy van de bemiddelaar gewaarborgd blijft.

Daarnaast wordt **agressie door leefloners en sociale huurders systematisch doorgegeven aan de OCMW's en aan de sociale huisvestingsmaatschappijen**, opdat zij dit kunnen opnemen in hun dossiers.

Bemiddelaars zullen opgeleid worden om het implementeren van deze acties mogelijk te maken. Ook het **administratieve proces voor het opstellen van een transmissie wordt vereenvoudigd** om de administratieve lasten voor de bemiddelaar te beperken.

3.6 Interfederale samenwerking

De federale regering wil een speerpunt maken van activering. Daarom zal ze, met respect voor de prerogatieven van de federale overheid en die van de deelstaten, ruimte creëren voor de deelstaten om hun activeringsbeleid te versterken.

Meer controle en sanctionering wordt mogelijk door de werkloosheidsuitkering aan te wenden als activerend arbeidsmarktinstrument. Dit doet de federale regering door de uitbetaling van de uitkering, zoals voorzien in de voorgaande staatshervormingen, afhankelijk te maken van het vervullen van de activeringsvoorwaarden bepaald door de gewesten zodat dit leidt tot meer activering in elk van de gewesten. Zo verhoogt de federale regering de activiteitsgraad en maken ze een logische koppeling met de maatregelen van de bevoegde regio's om een doeltreffend activeringsbeleid te organiseren.

Met dit doel voorziet de federale regering in een werkloosheidsreglementering die kan worden gemodelleerd binnen een helder federaal normatief kader op maat van de verschillende regionale arbeidsmarkten, zoals de criteria voor een passende dienstbetrekking (bv. maximale pendelafstand en -tijd), de beschikbaarheid en vrijstelling van werkzoekenden (voor bv. opleiding of vrijwilligerswerk) en de strafmaat.

De federale regering integreert de actieve, passieve en aangepaste beschikbaarheid in een ééngemaakte vorm van beschikbaarheid voor alle werklozen, die vervolgens op maat van elke individuele werkloze kan worden toegepast en opgevolgd vanuit de Gewestelijke diensten voor arbeidsbemiddeling (Forem, VDAB, Actiris en Arbeitsamt).

Deze actualisering en een vereenvoudiging van het normatieve kader inzake beschikbaarheid moet regionaal maatwerk mogelijk maken, zodat dienstverlening en controle vanuit de gewestelijke controledienst beter kunnen aansluiten bij de gangbare activeringsbenadering in de deelstaten.

Binnen dit regionaal maatwerk zal de Vlaamse regering aan de federale regering vragen om vier zaken aan te passen in het kader van sanctionering:

- **Sancties één week na de uitspraak** laten ingaan i.p.v. één maand na de uitspraak. Dat is veel te lang wanneer je echt voor een gedragsverandering wilt zorgen. De beslissing wordt gelijktijdig aan de betrokken werkzoekende en de RVA overgemaakt.
- De **strafmaat zelf te bepalen**; De modaliteiten hiervan worden verder besproken binnen de Vlaamse regering.
- **Agressie** ten aanzien van de bemiddelaars zowel als **aparte sanctie en als verzwarende omstandigheid** opnemen in het federale werkloosheidsbesluit.
- Agressie ten aanzien van bemiddelaars ook als **sanctie en verzwarend element mee te nemen in het dossier van leefloners**.

De Vlaamse minister van ONDERWIJS, JUSTITIE EN WERK

Zuhal DEMIR